„De volken zullen U loven".

De volken zullen U, o God, loven; de volken, altemaal, zullen U loven.

Psalm 67 : 4.

Dankend mag getuigd, dat de Zending steeds breeder plaats onder ons begint in te nemen. Ons Christenvolk krijgt er hart voor. De offers vloeien. En ook aan de toewijding van de personen, die zich aan de Zending geven, ontbreekt het niet. Met name in de Gereformeerde Kerken begint de Zending metterdaad te bloeien. En dat niet alleen onder de leden dezer Kerken, maar ook in die Kerken als zoodanig.

Nu is, hoe kan het anders, ook dit werk der Zending gebonden aan de ordinantiën des Heeren. Dus vóór alle dingen aan het dubbel gebod, dat ge uw naaste zult liefhebben als u zelf, maar ook, en eerst zelfs, dat ge ook in het werk der Zending den Heere uwen God zult liefhebben met heel uw hart en met al uw kracht. De liefde voor den naaste volgt van zelf, maar de liefde voor God moet ook hier vooropgaan. Ook voor de Zending blijft het liefhebben van onzen God in Christus het *eerste* en het *groote* gebod.

Dat dit zoo is, weerspreekt niemand; dat het zoo zijn moet, beaamt een iegelijk; doch als ge nu vraagt, of het op het gebied der Zending tot aller besef doordrong, en bij allen arbeid op Zendingsterrein de leidende gedachte is, geraakt ge wel eens in twijfel.

In de gesprekken over de Zending, in de Tractaten over de Zending, op de vergaderingen van missionairen aard gaat een vaste toon uit. Die toon werd bijna eentonig. En het was altoos weer het redden van wie verloren zou gaan, dat zich naar voren drong. Vooral in het Buitenland kwam dit sterk uit. Het methodisme dreef schier overal in die richting. En wie ons eigen land kent, mag er zeer zeker in roemen, dat ten onzent die eensijdigheid minder ver ging; maar vrij ervan bleven ook wij niet.

Ook in de Zending moet het allereerst om de eere Gods gaan.

Al wat zich op deze aarde roert en beweegt is Gods schepping, en waar ook tot op het verst afgelegen strand of hoog in de bergen en ver in de wildernis kinderen der menschen wonen en volken zich gevormd hebben, is 't al Gods maaksel, uit zijn hand voortgekomen, en het aansijn steeds voortzettend onder de hoogheilige roeping, om te leven tot Gods eer, Hem de hulde en de aanbidding toe te brengen, en Zijn naam te verheerlijken.

God schiep alle dingen om Zichzelfs wil. Geldt dit nu van alle zonnen en starren, geldt het van planten en dieren, dan geldt het toch in de eerste plaats van de engelen daarboven en van de kinderen der menschen op aarde, omdat deze allen van God afweten en tot het loven van zijn Majesteit bestemd en bekwaam zijn.

Nu was in oude dagen Israel het hiertoe geroepen volk, onderwijl de andere volken afzwierven en verzonken in afgoderij. Maar dit neemt niet weg, dat juist onder Israel de profetie nooit afliet, er telkens weer op te wijzen, dat het zoo niet blijven mocht, en dat, was eenmaal de blinkende morgenster in Bethlehem opgegaan, heel de wereld haar roeping zou verstaan, want dat niet alleen Israel, maar dat *alle* volk, *alle* natie, ja, sterker nog, dat de volken *altemaal* God in zijn majesteit, God in zijn glorie loven en roemen zouden.

De stoot hiertoe kon en mocht niet anders dan van Israel uitgaan. Onder het oude Israel ging dit door de Proselyten. Thans, onder het geestelijk Israel, moet dit tot stand komen door het machtig werk der Zending. Israel had hiertoe het gebod ontvangen, ja zelfs als *eerste* gebod de ordinantie zich hooren opleggen: „Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben." Hierin sprak de heilige jaloerschheid onzes Gods, die niet duldde dat hetgeen Hem toekwam, aan het creatuur, d.i. aan andere goden, gegeven werd. En terwijl onder het geestelijk Israel, dat thans uit Sions zalen jubelt, vanzelf ook dit gebod stand hield, werd er toch even beslist het Zendingsgebod aan toegevoegd: „Gij zult mijn getuigen zijn tot aan het uiterste der aarde," of, gelijk het bij Mattheus heet: „Gaat dan henen, onderwijst alle volken, ze doopende in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes."

God schiep ook de volken, d. w. z. de volken die nu nog heidenen zijn, *tot Zijn eer*. Hij schiep ze om Zijns naams wille. Hij riep ze in 't leven en hield ze in stand, opdat uit aller midden zijn lof zou opklimmen. Hun bestaansdoel, het doel waarmee ze tot aansijn waren geroepen, en in aansijn bleven, lag niet in hen zelven, maar in Hem die ze schiep. Hun afgodisch, afgedoold leven vloekte daarom tegen Gods bestel niet alleen, maar tegen zijn majesteit. Dat mocht zoo niet blijven. Voor de volken evengoed als voor personen gold het, dat ze elk recht misten om alleen voor zich zelf te bestaan, en dat ze onder het hooge gebod stonden, om tot eere Gods te leven.

Dat ze afvielen, dat ze voor een afgod knielden, was daarom een ontrooven aan den Heere onzen God van wat Hem, en Hem alleen, toekwam. Het was een verbreken van zijn heilig bestel. Het was meer dan afval, het was opstand. En daarom stond het op één van deze twee: Er moest òf een keer in het leven van deze volken komen, dat ze zich tot God bekeerden, òf hun bestaan zelf zou worden teniet gedaan.

Die keuze was er niet alleen, maar voor die keuze moesten alle nog ongedoopte volken geplaatst worden. En hieruit komt de Zending op. Jezus zegt dan ook niet, dat zijn discipelen moeten uitgaan om te redden. Ook dit lag er wel in, maar Jezus stelt het *niet* op den voorgrond. Wat voorop staat in Jezus' Woord, en voorop staan moet in de Zending, is *het getuigen*, het als getuige optreden, en het aanzeggen, het onderwijzen, dat ook de volken voor den eenen waren God hebben te leven, dat ze den Heere God door hun afgoderij en afval beleedigen, en ze op te roepen, om, eer het te laat is, Hem weer te loven, Hem weer hulde te brengen, en voor Hem in aanbidding neder te knielen.

Daarom staat vanzelf de Zending met de verwachting van Jezus' wederkomst op de wolken in verband. Die komst, waar al wat herboren is hopend naar uitziet, toeft en moet toeven tot het oogenblik, dat alle volk ten leven zal geroepen zijn. Dit kan niet anders. Christus kwam om de wereld te redden. Zijn kruis beslist voor eeuwig. En daarom moet zijn getuigenis tot aan het uiterste der aarde, tot alle volk zijn uitgegaan.

Niet op de enkele personen; op de volken wordt de nadruk gelegd. En dat moet wel, want wat anders te denken van die millioenen en millioenen, die, sinds Jezus ten hemel voer, in het heidenland geboren werden en wegstierven, en nog elken dag en elk uur wegsterven zonder dat ons getuigenis in de Zending hen bereikt heeft. Maar daarom spreekt het van zelf, dat het Evangelie nog *een volk* niet heeft bereikt, omdat er in deze of gene streek enkele honderden tot bekeering kwamen, terwijl de millioenen verharden in hun ongeloof en bijgeloof. Natuurlijk ook tot de personen moet de wekstem der Zending uitgaan. Ook een volk toch kunt ge nooit anders dan in de personen aantasten. Maar de volken zullen eerst dan geroepen zijn, en eerst dan zal het getuigenis tot de volken zijn uitgegaan, zoo in het middelpunt van hun leven, openbaarlijk en met onbedwingbare kracht, de oproeping is gebracht, om *als volk* de afgoden weg te werpen, en hulde en aanbidding toe te brengen aan dien God, dien ze miskend hebben, en die toch ook hun het aansijn gaf.

Dat dit bij de personen moet worden aangedrongen met waarschuwing in hun conscientie en met heenwijzing op hun eigen lot, spreekt vanzelf. We denken er dan ook niet aan, om aan het schreien om der zielen redding ook maar in het minst het zwijgen op te leggen. Wat de Schrift ons alleen als eisch stelt, is, dat het waken, het ijveren voor de eere Gods, *onder de volken* ook bij het Zendingswerk het eerste en het groote gebod zal blijven. Het heil der zielen moet volgen, de eere Gods moet vooropgaan. Om Hem moet het ons in de eerste plaats te doen wezen. De enkelen moeten geroepen worden in de volken, maar de roeping der volken zelve mag geen oogenblik uit het oog verloren.

Afvallige, Mohamedaansche of Heidensche, volken zijn een doorn in Gods oog, een hinder voor het opgaan van de glorie van zijn naam, een roof aan zijn heerlijkheid en majesteit. Zendingsplicht is het daarom, aan de volken *als volken* deze hun zonde aan te zeggen, en ze op te roepen tot het brengen van eere aan onzen God. Op dit getuigenis moeten de volken voor zichzelven beslissen, of ze dankend den Zone Gods aanvaarden en in zijn kruis roemen willen, dan wel, of ze door verharding eigen verderf zullen inroepen.

Een Zending die alleen de zielen zoekt, en niet allereerst Gods eere onder de volkeren wakker maakt, schiet te kort.

DR. A. K.

PRO REGE

DOOR

Dr. A. KUYPER.

Van dit premiewerk voor abonné's op „De Heraut" (waarop de inteekening is gesloten) verscheen deel II, dat thans aan de inteekenaren, die het voor dit deel verschuldigde bedrag voldeden, is verzonden.

De eerste betalingstermijn voor deel III, ad /1.25 per ex., vervalt 30 September 1911.

De inteekenaren die een stel van drie losse banden bestelden, ontvangen dat tegelijk met het Derde deel.

Verkrijgbaar zijn linnen banden en banden met lederen rug en hoeken. Een stel van 3 losse linnen banden kost /1.80, een stel van 3 losse half-lederen banden /3.30. Over het bedrag voor de banden wordt bij afzonderlijke kwitantie beschikt.

Adm. DE HERAUT.

29 September 1911.

Amsterdam, 29 September 1911.

De jongste Synode onzer Gereformeerde Kerken heeft ditmaal met bekwamen spoed haar taak afgewerkt.

Terwijl de Haagsche Synode bijna twee maanden lang haar treuzelgang voortzette en drie en dertig zittingen noodig had voor haar weinig belangrijk agendum, kwam onze Synode binnen de twee weken met haar arbeid gereed en hield ze slechts zeven zittingen, waarvan nog één schier geheel gewijd was aan de ontvangst der buitenlandsche afgevaardigden. In de eerste plaats is dit zeker te danken aan de uitnemende leiding van den praeses Ds. van Schelven, maar niet minder lof komt ook toe aan de wijze van werken, die door de Synode gevolgd wordt. Het commissoriaal maken van de verschillende punten van het agendum, is ook nu weer gebleken de eenige deugdelijke wijze van werken te wezen voor een zoo talrijk lichaam als onze Synode is. In deze commissies bestaat gelegenheid de verschillende gevoelens uit te spreken; het praeadvies komt daarna weloverwogen ter Synodale tafel; en de Synode kan na beperkte discussie tot een beslissing komen. Met nadruk mag hier wel eens op gewezen worden, omdat nog altoos stemmen opgaan om deze wijze van werken te veranderen en de zaken terstond in volle Synode te behandelen. Niet alleen dat zulk een wijze van werken zeker niet bevorderlijk zou wezen voor een grondige en degelijke behandeling der zaken, maar ook de duur der Synode zou daardoor eindeloos worden gerekt; wat reeds met het oog op den arbeid der predikanten en ouderlingen geen geringe bezwaren zou opleveren, en bovendien de kerken op zeer hooge kosten zou jagen. Het voordeel van de thans gevolgde wijze van werken bleek ook ditmaal. Er was algemeen lof voor de ernstige en degelijke wijze, waarop de rapporteurs hunne rapporten hebben opgesteld. De discussies in de volle Synode waren zakelijk en kort. En van het gevaar, dat de Synode te veel onder den invloed dezer rapporten zou komen en op elke voorgestelde conclusie blindelings ja en amen zou zeggen, bleek niets. De Synode behield volkomen hare zelfstandigheid en week meermalen in haar beslissing van de voorgestelde conclusies af.

Niet minder dan deze spoedige en toch degelijke behandeling van zaken strekt tot lof dezer Synode de broederlijke toon die er heerschte en die geen oogenblik werd gestoord. Als de Haagsche Synode samenkomt, is de eerste vraag, welke „partij" de meerderheid heeft gekregen; reeds bij de keuze van een praeses blijkt of de Synode „om" is naar rechts of „om" naar links; en er wordt geen ernstige beslissing op de Synode genomen, of de koppen worden vooraf geteld en de beide partijen staan lijnrecht tegenover elkander. Op onze Synode was gelukkig van zulk een partijwezen schijn noch schaduw te ontdekken. Het is thans de vierde maal reeds dat een predikant uit de vroegere Nederduitsche Gereformeerde Kerken tot praeses der Synode werd gekozen, niettegenstaande de overgroote meerderheid van de leden der Synode uit de vroegere Christelijke Gereformeerde Kerk afkomstig was. En wat nog meer zegt, de beslissing over het meest intricate onderwerp: de eenheid van opleiding, werd met algemeene stemmen, slechts één uitgezonderd, genomen. Vooral dit laatste teekent. De vrees, dat de bespreking van dit altoos teere onderwerp, dat sinds de Synode van Arnhem niet meer ter Synodale tafel kwam, aan de broederlijke eensgezindheid kwaad zou doen, is ijdel gebleken. Veeleer kan juist omgekeerd getuigd, dat ook op deze Synode de broederband weer vaster is gelegd en de eenheid in Christus weer dieper is gevoeld geworden.

Ook de arbeid dezer Synode in het belang der Kerken verricht, mag niet onderschat worden. Al stond deze Synode in het „teeken der kalme bescheidenheid" en al was haar agendum niet rijk aan diep ingrijpende voorstellen, ze heeft daarom toch verschillende niet ongewichtige beslissingen genomen. Wie haar arbeid dan ook vergelijkt met het eindeloos reglementair gehaspel der Haagsche Synode over allerlei onbeteekende quaesties, zal dankbaar wezen, dat op onze Synode een kloeker en frischer geest wordt gevonden. Neem, om slechts op dit ééne voorbeeld te wijzen, de zaak der Zending. Terwijl bij alle Kerken het belang der Zending steeds dieper wordt gevoeld, de zendingsijver bij alle christelijke volkeren is ontwaakt en men van alle zijden zich opmaakt om de heidenwereld voor Christus te veroveren, wordt de Zending op het agendum der Haagsche Synode niet eens genoemd. Onze Synode daarentegen schonk ook ditmaal aan de behartiging der Zending een eereplaats en hare besluiten tot reorganisatie der Keucheniusschool, waaraan voor de toekomst der Zending in Indië zooveel hangt, zijn zeker niet onbelangrijk te noemen.

Hetzelfde geldt evenzeer van de besluiten door de Synode genomen in zake petities aan de Overheid. Drie zaken waren hierbij aan de orde gesteld: de armenwet, herstel der doodstraf en Art. 173 der Grondwet. In zake de Armenwet nam de Synode bijna onveranderd het voorstel van Dr. de Moor over, dat ook naar onze overtuiging het beste was, dat onder deze omstandigheden kon verkregen worden. In zake Artikel 173 der Grondwet besloot de Synode zich van een petitie bij de Overheid te onthouden; een besluit, waarover we ons evenzeer van harte verheugen. Alleen het besluit der Synode in zake herstel der doodstraf betreuren wij. Al besloot de Synode geen officieel verzoekschrift aan de Regeering te zenden, maar om door Deputaten op een audientie bij de Koningin op herstel der doodstraf te doen aandringen, de Synode had naar onze overtuiging wijzer gedaan met dit voorstel, zelfs in dezen gematigden vorm, niet aan te nemen. Reeds op zichzelf is het nooit wenschelijk, dat een dergelijk besluit, waarbij namens *alle* Gereformeerde Kerken een zoo beteekenisvolle daad naar buiten geschieden zal, met slechts één stem meerderheid werd genomen. Zoolang omtrent de noodzakelijkheid van zulk een petitie bij de Overheid geen algemeene overtuiging bij de Kerken wordt gevonden, mist de Synode het *zedelijk recht* om uit naam van alle Kerken zulk een petitie bij de Overheid in te dienen. De beslissing der Synode op dit punt genomen, achten we daarom, ook afgezien van den inhoud van het besluit zelf, een res mali exempli, die we hopen, dat op volgende Synodes geen navolging zal vinden. Een zoo kleine meerderheid heeft het recht niet, *haar* gevoelen als het gevoelen van alle Gereformeerde Kerken bij de Overheid aan te dienen. Bij beslissingen, die het eigen kerkelijk leven raken, behoort men reeds zooveel mogelijk te zorgen, dat de meerderheid een besluit niet doordrijft, wanneer een zeer belangrijke minderheid hiertegen ernstige bezwaren heeft. Voetius, onze groote canonicus, heeft hierop terecht gewezen; de aard van ons confoederatief kerkverband brengt dit mee. Maar deze regel klemt natuurlijk nog veel sterker, wanneer het een beslissing geldt, niet *ad intra*, maar *ad extra*. Een Synode, die bij de Overheid den wensch der Gereformeerde Kerken vertolken wil, moet weten, dat ze alle Gereformeerde Kerken achter zich heeft. Het schijnt ons dan ook toe, dat het wel een zeer lastige vraag zal wezen voor deputaten, aan wie de uitvoering van dit besluit opgedragen is, hoe ze hierin zullen te handelen hebben. Overigens blijven we, wat de zaak zelf betreft, ons vroeger ingenomen standpunt handhaven. Hoe beslist we ook op grond van Gods Woord voor herstel der doodstraf opkomen, het ligt naar onze overtuiging niet op den weg eener Christelijke Kerk om hierop bij de Overheid aan te dringen. *De Standaard* heeft daarom volkomen terecht op dit besluit der Synode captie gemaakt. Er ligt in zulk een verzoek aan de Overheid iets hards, wat met het karakter eener Christelijke Kerk in strijd is. Het moge slechts een uiterlijke vorm zijn geweest, wanneer de Roomsche Kerk, in vroeger tijd bij de overlevering van een door haar veroordeelden ketter, bij de wereldlijke rechtbank opzettelijk er op aandrong, dat de doodstraf niet op hem zou toegepast worden, ersprak toch in dien vorm het juiste besef, dat de Kerk veeleer om barmhartigheid heeft te vragen, dan dat ze het strengste recht zou moeten eischen.

Liever dan met dezen wanklank te eindigen, willen we ten slotte onze hartelijke instemming betuigen met de besluiten, door de Synode in zake de eenheid van opleiding genomen. Op de beteekenis dezer besluiten komen we nader terug. Thans willen we alleen uitspreken, dat de Synode van Zwolle ons metterdaad een stap verder heeft gebracht in de goede richting. Dat het voorstel-Zaandam door de Synode niet kon worden overgenomen, sprak vanzelf, waar schier alle particuliere Synodes de aanneming ontraden hadden. Aan de *goede bedoeling* van de voorstellers heeft de Synode hulde gebracht, wat na de felle campagne in de pers tegen deze broeders gevoerd, een daad van rechtvaardigheid was; maar het voorstel zelf werd ter zijde gelegd, omdat het aan geen van beide kanten bevrediging had geschonken. Duidelijk en beslist werd ook ter Synode verklaard, dat het wenschelijk was met zoodanige voorstellen, die op een practisch compromis neerkomen, de Kerken niet meer moeilijk te vallen, omdat het mislukken van al deze voorgestelde halfslachtige solutien wel getoond had, dat langs dezen weg geen goede en gezonde oplossing van dit vraagstuk is te krijgen. En al achtte de Synode den tijd thans nog niet rijp voor een principieele beslissing, ze wees toch naar zulk een principieele beslissing als de eenige juiste heen en verklaarde het nemen van *zulk een beslissing door elke Synode voor geoorloofd*. Van een onaantastbaar beding, een „eeuwige acte van de eigen school der Kerken", een onveranderlijke en nooit meer te wijzigen testamentaire bepaling door de Christelijke Gereformeerde Kerk in zake de opleiding gemaakt en waaraan alle Kerken voor goed zouden gebonden zijn, bleek de Synode niets te willen weten. Ze handhaafde het Gereformeerde standpunt, dat in de Kerk van Christus alleen het Woord Gods onveranderlijk vast staat, maar voorts elke Synode vrij is, over principieele vraagstukken haar oordeel uit te spreken. Hierdoor is metterdaad „lucht" gekomen voor degenen, die benauwd waren van hart, en nog meer doordat de Synode zoo pertinent en beslist heeft uitgesproken, dat het zoogenaamde beding in zake de wijze van opleiding geen *geloofsdogma* is, geen stuk onzer Belijdenis, niet een beginsel dat op grond van Gods Woord door al onze Gereformeerde Kerken is vastgesteld, maar een *akkoord*, waaraan we door broedertrouw zijn gebonden, zoolang een belangrijk deel der Kerken de handhaving van dit akkoord wenscht.

Moge van deze besluiten der Synode een goede vrucht in ons kerkelijk leven gezien worden.

Naar de *Nieuwe Rotterdammer* onder haar Wetenschappelijke Berichten vermeldde, heeft Prof. Dr. A. F. Holleman te Amsterdam in den pas verschenen vierden druk van zijn leerboek over de anorganische chemie enkele hoofdstukken gewijd aan de eigenaardige verschijnselen, die zich bij de radioactieve elementen voordoen. Naar aanleiding van deze verschijnselen komt hij aan het slot tot de volgende conclusie:

„Voor zoover wij thans weten, zijn de radioactieve omzettingen irreversibel. Wij staan als machteloose toeschouwers tegenover hen, wij kunnen deze verschijnselen noch te voorschijn roepen, noch tegen houden. Indien deze omzetting(en) inderdaad een algemeene eigenschap der materie ware, zoo dit een langzame ontleding daarvan zijn. Daar deze ontleding niet omkeerbaar te maken is, zoude dit er op kunnen wijzen, dat het heelal door een scheppingsdaad uit eene oermateria is opgebouwd geworden."

Hoe voorzichtig Prof. Holleman zich ook uitdrukt, toch heeft dit getuigenis zeker waarde. Niet alsof ons geloof aan de schepping der wereld door de almacht Gods ooit zou kunnen rusten op de resultaten van een wetenschappelijk onderzoek, maar omdat ook hier weer blijkt, dat zonder dat geloof aan een scheppenden God de wereld niet te verklaren is.

Hoe slecht de moderne pers over ons kerkelijk leven is ingelicht, bleek weer treffend uit een zonderling bericht, dat dezer dagen in de *Hervorming* stond. Onder het opschrift *Gereformeerde offervaardigheid* schreef de heer K. Vos, predikant te Middelstum, het volgende:

Het volgende dagbladbericht trof onze aandacht:

„Door de algemeene synode der gereformeerde kerken in Nederland werd besloten, niet te adviseeren tot verplaatsing der theologische school te Kampen, om financieele redenen, en evenmin tot het aanstellen van nog vijf hoogleeraren, en het aanvragen van promotierecht. De financieele uitkomsten van de school geven redenen tot bezorgdheid. De laatste drie jaar was er *f* 12000 te kort. Dat ligt gedeeltelijk aan 80 kerken die maar eens per jaar, en 11 die nimmer collecteeren".

Daaruit kunnen wij derhalve de gevolgtrekking maken, dat de gereformeerde kerken op 91 na méér dan eens per jaar collecteeren. Zeker met allen eerbied voor zooveel opoffernde liefde, moet dan toch opgemerkt, dat deze blijkbaar aan het verminderen is, en zeer sterk zelfs! Want het zou onmogelijk zijn geweest deze theologische school zoovele jaren in stand te houden met zulke groote jaarlijksche tekorten. Opmerkelijk echter is het, dat deze verminderde bijdragen samenvalled met een tijdperk, waarin de gereformeerden méér dan ooit de politieke macht in handen hebben en waarin aan een haast onverzadelijke subsidiehonger — dank zij die macht, waarvan driest wordt gebruik gemaakt — voor onderwijs in allerlei vormen méér dan ooit de Rijksschatkist tegemoet komt door het werpen van duizenden in den schoot van Christelijke schoolbesturen. De bijdragen verminderen zóó, dat er twaalf duizend tekort is! Welnu wij achten het *verblijdend*, omdat dit een teeken is, dat de meer gegoeden onder de gereformeerden blijkbaar gaan inzien, dat bijdragen aan een dergelijk theologisch onderwijs vrijwel weggesmeten geld is.

Leep is deze heer Vos niet, want anders had hij toch wel uit zich zelf begrepen, dat zelfs de vurigste voorstander van onze Theologische School er nooit aan gedacht heeft bij de vier bestaande professoren nog vijf nieuwe te voegen. Maar ook overigens berust al wat de heer Vos hier orakelt over het achteruitgaan der offervaardigheid onzer Kerken op misverstand, gelijk hem terstond had kunnen blijken, wanneer hij zich de moeite gegund had het verslag van Curatoren der Theologische School in te zien. Het jaarlijksch tekort van 12.000 gulden, waarmee de School sukkelt, heeft niets te maken met achteruitgang in de collecten, bijdragen of giften, die veeleer in de laatste jaren nog iets gestegen zijn, maar vloeit alleen voort uit de zware geldelijke verplichtingen, die de Theologische School nog te vervullen heeft tegenover het Kamper Gymnasium. Zoodra deze schuldenlast afgelost is, zal de finantieele toestand voldoende zijn om zonder eenig bezwaar voor de Kerken het aantal der hoogleeraren uit te breiden.

Het was dan ook alleen dit motief, dat de Synode weerhield, om reeds thans een vijfden hoogleeraar te benoemen. Dat versterking van de leerkrachten aan de Theologische School noodig is, werd algemeen toegestemd. Twee der hoogleeraren hebben een leeftijd bereikt, waarop ze niet meer met volle kracht zich aan hun taak kunnen wijden. Er zal dus door toevoeging van een nieuwen hoogleeraar moeten gezorgd worden, dat hun arbeid voor een deel verlicht wordt. Hoogleeraren der Theologische School hebben hierop zelf met kracht aangedrongen, en de Synode heeft de noodzakelijkheid van deze versterking der leerkrachten aan de Theologische School erkend. Dat de Synode desniettegenstaande niet tot de benoeming van een vijfden hoogleeraar overging, mag niet aan de Kerken geweten, alsof deze niet offervaardig genoeg waren, of meenden dat bijdragen voor een dergelijk theologisch onderwijs vrijwel weggesmeten waren, gelijk de heer Vos zich veroorloofde op te merken. De schuld van den moeilijken finantieelen toestand, waarin de Theologische School verkeert, schuilt alleen daarin, dat het Kamper Gymnasium tot veel te hoogen prijs aan de Nationale Vereeniging is overgedragen. Waar de beschikbare fondsen der School dientengevolge reeds geheel zijn opgeteerd, voor de eerste jaren nog een jaarlijksch tekort van 12000 gulden dreigt en de Synode zelf natuurlijk over geen geldmiddelen te beschikken heeft, stuitte alleen op deze finantieele moeilijkheden de benoeming van een vijfden hoogleeraar af. Men zou toch kwalijk een benoeming kunnen doen, wanneer Curatoren niet bij machte waren aan den nieuw benoemden hoogleeraar zijn salaris uit te betalen.

Naar aanleiding van den bidstond, dien de classis 's Gravenhage verleden week uitschreef voor onze Kerken, merkt Ds. J. H. Lammertsma van Axel het volgende in het *Zeeuwsch Kerkblad* op:

Een algemeene bededag was inderdaad niet overbodig.

Niet de Zondag, maar een dag midden in de week was voor den dienst der gebeden aangewezen. Begrijpbaar! Over den dag des Heeren hebben niet wij, maar heeft de Heere zelf alleen het beschikkingsrecht, en de dienst van God op dien dag vloeit voort uit de ordinantie des Heeren, niet uit der tijden nood. Oud-Israel heeft ook nooit een Sabbath tot een verbodsdag uitgeroepen. In het voetspoor der Gereformeerde vaderen tredende, was de dag van gemeenschappelijk gebed voor algemeenen nood midden in de week gesteld, een dag of een ure van *eigen* afzondering.

Nu zal de drang om in 's Heeren huis zich daartoe af te zonderen, niet overal even sterk zijn geweest. Drang tot gebed ontstaat als we den nood recht en grondig kennen. In sommige streken van ons vaderland sprak de *nood* nog zoo weinig tot bewustzijn en hart. Er zijn streken, waar in 't geheel geen nood is noch geweest is. De oogst is er overvloedig; de hoedanigheid der zomervruchten buitengewoon; de ziekte onder het vee naderde wel, maar drong niet met kracht door en kostte geen verliezen noemenswaard; geen veelvuldige en doodelijke krankte onder de menschen; bijna in alles oorzaak tot veel blijdschap en stof tot groote dankbaarheid. Er blijft slechts plaats voor één wensch, n.l. dat de watervoorraad nog wat vermeerdere.

Toch was ook in zulke streken nog wel reden om een bidstond te houden.

We staan als personen en kerken niet op onszelf. We zijn burgers van één staat en behooren tot één volk. We vormen met de kerken in ons vaderland een bond van kerken. En wanneer dan in andere gewesten geleden wordt, zouden wij dan onaandoenlijk zijn voor het lijden onzer medeburgers en bijzonderlijk voor den nood van Gods volk? Neen, als één lid lijdt, lijden al de leden mede. En gelijk overal in ons vaderland, zoo is ook in ons gewest publiekelijk mede gebeden, voor mensch en beest, voor de nooden van land en volk, voor afwending van oorlogsgevaar en voor behoud van den vrede, voor bewaring van rampen en onheilen.

Niet elke kerk en elk geloovige heeft de saamhoorigheid tot het geheel gevoeld. Vele kerken in de provincie hebben blijkbaar de redenen tot het houden van een bidstond niet zwaarwichtig genoeg gevonden, en daarom tot opzettelijk gebed de gemeente niet samengeroepen. En waar zulks wél geschiedde, hebben vele geloovigen door hun wegblijven in een namiddagsamenkomst of bij een avondbiduur uitgesproken, dat de rechte drang tot verootmoediging en gebed niet aanwezig was.

Op deze wijze heeft de oproeping tot het gemeenschappelijk houden van een bededag, althans voor ons gewest, geen doel getroffen.

Zou in eventueel geval de classis 's-Graven-